

LUGEJAGA VESTLEB

ÕPETAJA

Raske on tõesti midagi kindlat väita sedavõrd delikaatses asjas, nagu perekonna planeerimine — liiti tuginemata mingisugusele statistikale või avaliku arvamuse uurimusele. Ometi tundub, et vestluses võiks välja pakkuda ka selliseid mõtteid, mis lausa teaduslikku kriitikat ei kannatakski. Lõppude lõpuks, igasugune vestlus vist peakski olema pisut intrigeeriv. Aga aitab vabandustest.

Tundub, et viimase paarikümne aastaga on oluliselt muutunud naiste väärtusorientatsioon perekonnas. Varem oli see suunatud peamiselt abikaasale, nüüd üha enam lastele. See tähendab, et paarikümend aastat tagasi oli üsna palju naisi, kes pidasid olulisimaks eneseteostusvahendiks abielu. Abielu heast perekonnast, majanduslikult kindlustatud, korralike elukommetega mehega. Mees pidi olema esinduslik, töökas, loomevõimeline. Lapsi ei peetud oluliseks, neid ei tahetud palju, mõnikord ei tahetud neid üldse. Teatud mõttes olid lapsed otsekui veidi segav ja tülikas as-

See ei tähenda muidugi, et lastel poleks isa vaja. Kindlasti on vaja. Nii isa kui ema, nii vanaisa kui vanaema, nii õde kui venda. Lapsel on vaja lähedasi inimesi. Aga nad on täiesti võimalised elama ja kasvama ka ilma vanaemata, ilma väikevannata... Isa ja ema bioloogiline osa tema sündimises jääb lapsele ju kauaks ajaks arusaamatuks ja väheoluliseks. Ta võib vabalt kiinduda mõnesse vanavanemasse hoopis rohkem kui omaenda vanematesse. Tark ema või isa ei takistaks sellist kiindumust ega tunneks oma enesearmastust riivatuna. Lastesse ei tohiks suhtuda nagu eraomandisse.

Muide, pole harvad juhtumid, kus lahutuse põhjuseks on just vanavanema(te) ülemäärane kiindumus lapselapsesse ning lapse isa või ema (tavaliselt minia või väimehe, aga mõnikord ka omaenda lapse) kõrvaletõrjumine.

Ei tahaks siin jagada mingeid õpetussõnu. Lapsed on väga tihti eneseteostusvahendiks oma vanematele (või ka vanavanematele). Paraku on enesearmastus siiski

NAISTEST JA LASTEST

jaolu muidu üldiselt soliidses ja korralikus perekonnas...

Noh, ma muidugi liialdan. Ega loomulikult kõik noored naised nii mõelnud ning küllap leidub selliselt arutlejaid praegugi. Tahan vaid öelda, et selline suhtumine oli kunagi moes.

Mis juhtus vahepeal? Kusagilt ilmus taas lagedale mõiste «emantsipatsioon». Ning mingiks ajaks läks meele «emantsipeerunud naine» — sinisukk või nais-teadlane, kes mehest eriti ei huvitu, kelles abielu ja lapsed äratavad vastumeelsust.

Ka see oli mood, aga kui see hajus, võisid need naised abielu ja lapsi sünnitada. Kõik jäi lihtsalt veidi hilisematele aastatele. Raske öelda, kui tõsiselt üldse seda emantsipeerunud naise ideali omaks võeti. Omad jäljed aga see suhtumine jättis, kindlasti.

Mis on moes praegu?

Tänapäeva kohta on alati raske midagi lõplikku öelda. Silma hakkavad vaid üksikud tendentsid, subjektiivsed muljed. Näib, et mitmetes küsimustes on ühiskond muutunud sallivamaks. Vallasemasid ei häbistata enam ammu. Lahkulinud abikaasasid ei kiputa alati hurjutama. Kunagi heideti meeleldi nalja meeste äparduste üle kodustes töödes. Praegu peetakse peaaegu endast mõistetavaks, et mees võib ka ise endale süüa teha, pesu pesta või last hoida.

Aga üks moodiläinud suhtumisviis on silma hakanud alles nüüd. Osna mitmelt poolt, erinevatelt

inimestelt on seda kuulnud. Isegi need, kes ise lausa nii ei mõtle, mõõnavad sellise suhtumisviisi populaarsust. See kõlab nii:

«Tühja sest mehest, aga lapsi tahaks küll!»

Letagem hetkeks, et mõnel akadeemikul on õigus ning ei: perekonna struktuur elab tõesti üle teatavat murrangut. Olalsti-teeritud mõtteviisi püsijäämisel võiks seda tõesti oletada. Küllap oleks siis ideaalne nn. küllalisabielu, kus ema elab lastega eraldi ning isa toetab neid rahaliselt, aeg-ajalt külastades. Ema olukorda, eriti veel töövõimeliste vanemate toetuse korral, võiks pidada üsnagi rahuldavaks.

Kunagi ei saa ju kõrvalseisjad öelda, kas mehel ja naisel on parem elada koos või lahus. Omad voorused ja puudused on mõlemal juhul. Lahus elamise hädasid arvatakse üldiselt teadvat. Aga kindlasti on ka neid, kes näevad selles olulisi paremusi — suurem sõltumatus, vabadus. Ebakindla ja närvesöõva kooselu kogemused vaid suurendavad üksijäämise soovi.

Muidugi küsitakse: aga lapsed?

Kui laps küsib isa järele, pole selles küsimuses lapsele endale esialgu veel erilist traagikat. Ta küsib paljusid asju lihtsalt uudishimusi. Nii ka seda. Traagika panevad tema küsimusse täiskasvanud, eriti sageli vanavanemad. Loomulikult tajub laps seda ning hakkab ka ise suhtuma sellesse küsimusse emotsionaalsemalt. Ei maksa unustada, et lastel ei ole veel eelarvamusi.

inimlik nähtus ning konfliktid tekitavad ju ikka seal, kus targem järele ei anna.

Vist oli Rimmel see, kes aastaid tagasi üles tõstis probleemi: miks ei anta lahutuse puhul lapsi isa kasvatada? Isad soovivad seda ju vägagi sageli.

Tänavail ringi liikudes panen tähele pilti, mida aastat kümme-akskümend tagasi nägi harva: isad lastega. Kord vankriga, kord käruka, kord käekõrval, sageli isegi mitmekesi. Muidugi pole nad kõik «vallasasad» ega lahutatud või naistega tülli läinud isad. Küllap on emadel parajasti muid tegemisi. Aga tundub, et meeste ka lihtsalt meeldib lastega koos olla.

Hiljuti kuulsin noorelt daamilt, kelle kahest lasteaiaaialisest lapsest üks jäi lahutatud mehele:

«Mitte keegi tema sõpradest ei haletsenud teda. Vastupidi, nad kadestasid!»

E lame, näeme.

Paistab, et mingid muudetud perekonnaelus tööpoolest toimuvad. Lapsed on moes.

Kas aga on tegemist ikkagi nii- või naasuguste orientatsioonide ümberasetumisega, mõõduvate moodidega, või annavad need muudetud kokkuvõttes tõesti midagi täiesti uut — seda on muidugi palju raskem öelda.

Tahaks ainult lootat, et loobutaks eelarvamustest, usaldataks rohkem inimeste endi soove ja tahtmisi.